

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

37. An ad evitandu[m] peccatu[m] Titii licitu[m] sit provocare illum ad si
inebriandum, cum hæc non licet vera inductio ad malu[m], & scandalum
activum? Ex p. 6. tr. 7. & Misc. 2. r. 43.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

diuiti, quam pauperi, ac proinde casu quo vnum illorum sit faciendum, minus malum est eligere furtum diuitis, quam pauperis nulla est culpa in tali representatione, quia ibi tunc non est consilium, neque inductio, aut persuasio, vt de se constat. At si verè inducis ad furtum diuitis, sine dubio peccas: quod probò, quia tuum consilium tendit ad commutandam prauam voluntatem furis non in aliquod bonum, sed in aliud malum, et si minus, tendit enim loco furci faciendi pauperi subrogare furtum faciendum diuiti: Ergo præteris ad aliud furtum ab eo, ad quod fur erat determinatus, determinare: ergo peccas, quia esse personam diuitis indeterminate non obstat, quominus furtum, ad quod inducis, aliud sit ab eo, ad quod erat prius fur determinatus & à quo præteris remouere. Adde si inducere ad furtum determinando personam, omnes præter Valquez conueniunt te peccaturum, quia iniuriam irrogas, eo quod causa determinata sis illius damni, quod alia non esset faciendum, si tuum consilium non adesset: sed quando non determinas personam, etiam es causa damni, et si non determinati, vagè sumpti, hoc est, huius, vel illius diuitis: ergo peccas. Meritò enim omnes diuites de te conqueri possunt quod voluntatem furis ad illos inclinaueris, alia non inclinandam. An verò tenearis ratione huius consilij restituere, si furtum alicui diuiti factum sit? Thom. Sanch. et si concedere sit consilientem peccare, non obligat ad restitutionem, si quidem lib. 7. de matrim. disp. 11. num. 23. affirmat consilientem minus damnum ei, qui alia via auerti non potest à maiore, non esse obligatum restituere, quia consilium, inquit, bonum est in substantia, cum sit de minori malo comparatione maioris, & solum sit malum in modo, quia est contra charitatem, quæ obligat vt omnia mala vitentur. At dicendum existimo obligationem esse restituendi, si diuiti factum sit damnum, quia fuisti causa positiua illius: nam licet non fueris causa vt huic diuiti potius, quam alteri damnum sit factum, quia tamen fuisti causa vt alicui diuiti fieret, consequenter fuisti causa huius in particulari. Quis enim neget te obligatum esse restituere, si aliquem non cogitantem de furto ad furandum inducas, et si innominata persona cui debeat furtum fieri? Ergo hæc vniuersalitas non obest obligationi. Ita Castus Palaus; & nouissimè Hurtado de Mendoza in 2. 2. disp. 173. sect. 10. §. 156.

2. Verùm non definam adnotare contrariam sententiam propter Valquez, vt visum est, quem citat Castus Palaus, docere etiam Basilium Pontium de matrim. lib. 5. cap. 18. §. 5. num. 28. & Turri. in 2. 2. tom. 1. disp. 95. dub. 6. vbi sic asserit. Addit Sotus non esse licitum consulere minus furtum faciendum ex bonis alterius personæ distinctæ ab illa, ex cuius bonis faciendum erat maius furtum, quia hoc esset vni inferre iniustitiam, ne alteri inferretur, quod nulla ratione videtur licitum. In re tamen non omnino certa mihi probabilis est tale consilium esse licitum, quando nulla alia ratione posset quis retrahi à maiori illo peccato committendo, quia consulere minus malum in hoc casu peccatum non est. Deinde is cui inferitur iniuria: respectu consulentis non est rationabiliter inuitus, quia ille tantum suasse minus furtum, ne latro illo committeret maius peccatum, esset autem respectu latronis rationabiliter inuitus. Ita Turrianus.

3. Nota tamen hanc secundam sententiam (si persona furanda non determinaretur) contra Palaum docere etiam Sanchez de matrim. tom. 2. lib. 7. disp. 11. n. 24. & 25. cum Molina de iust. tract. 2. disp. 335. afferentes licere volenti surripere pecuniam pauperi consulere, vt à diuite surripiat, non determinando diuitis personam, quia non inducis ad aliquod

peccatum, ad quod ipse fur inductus non sit, sed potius eius, prauam voluntatem temperas, ipse enim cum ad furandum à paupere inductus sit, absolute inductus est ad furtum committendum, quia in quolibet indiuiduo species & genus continetur. Ergo cum rogas vt à furto pauperis abstineat, & furtum diuitis committat, cum non determines, cui diuiti faciendum sit, relinquis eius voluntatem in determinatione priori; ergo non peccas. Aduerte etiam contra Palaum num. 13. in tali casu nullam adesse obligationem diuiti restituendi, si fortè furatus sit. Ita Sanchez loco citato.

3. Imò quando qui proposuit committere maius furtum, consulitur vt furetur minus, ab eadem tamen persona, non solum, inquam, in tali casu licitum est tale consilium, sed etiam licitum est cooperari cum illo, & adiuuare ad minus furtum, ne maiorem quantitatem furetur. Ratio est, quia in ea operatione dominus illam patitur iniuriam, nec potest esse rationabiliter inuitus ex eo, quod alter cooperetur ad minus furtum, cum potius censetur cooperere rebus domini, & idem facere, quod dominus ipse faceret, si prærens esset, qui libenter offerret quod minoris valoris esset, vt retineret quod maioris momenti est. Dixi autem hoc verum esse in his bonis, quorum quibus dominus est, quia in aliis, quales sunt bona vitæ, & corporis, quamuis licet minus consulere ne committatur maius, vt abscissionem membri ne committatur homicidium, non tamen licet cooperari ad abscissionem propter eundem finem. Cuius ea ratio discriminis est, quia illorum bonorum alter est dominus, & præsumitur rationalis domini voluntas, quia sua voluntate disponere potest de rebus illis. At verò in aliis bonis non potest præsumi ea voluntas, cum ille alter, qui damnum passurus est, non sit dominus vitæ & corporis. Et ita docet Basilium Pontium vbi supra de matrim. lib. 5. c. 18. §. 5. num. 28. Valquez opusc. de scandalo art. 1. n. 13. Turrian. in 2. 2. tom. 1. disp. 95. dub. 2. & Hurtadus loco citato §. 122.

RESOL. XXXVII.

An ad vitandum peccatum Turij licitum sit pronuntiare illum ad se inebriandum, cum hæc sit vera inductio ad malum, & scandalum actuum? Ex p. 6. tr. 7. & Misc. 2. Ref. 43.

§. 1. Negatiuè respondet Auctor casum conscientie (asserunt mihi esse P. Carolus Zambertum Societatis I. E. S. V.) Bononiæ dilectorum anno 1638. mense Iunio cas. 1. fol. 41. Qui nunquam licitum est inducere aliquem ad actionem, quæ ita intrinsecè mala est, vt sine peccato fieri non possit: talis autem est voluntaria ebrietas, solius voluptatis causa suscepta, non enim est minus intrinsecè mala, nec minus absque peccato fieri potest, quam sit mentiri, aut blasphemare, vt probat & docet Layman lib. 3. sect. 4. de temperantia, num. 5. & 6. Ergo, &c. Falsumque est licere inducere hominem ad peccatum minus committendum, quod ille committere nec formaliter, nec virtualiter decreuerat, (vt euenit in proposito casu, cum hæc sit vera inductio ad malum peccati, & scandalum actuum per se intrinsecè malum, quippe repugnans præcepto naturali negatiuo: Ne inducas alterum in peccatum: siue, Ne alteri auctor, sis peccati cuiusquam. Verum autem est licitum esse inducere hominem ad peccatum minus committendum, si inductio fiat ad minus peccatum, vt minus est; ita vt alteri sua deatur non

non totum peccatum, quod certo animo concepit, committere, sed partem dumtaxat, formaliter aut virtualiter inclusam in toto: tunc enim non suadetur homini, ut malum peccati faciat, sed ut saltem aliquam peccati partem non faciat, si à toto abduci non possit.

2. Sed his non obstantibus Lessius contrariam sententiam tenet *lib. 4. cap. 3. dub. 4. num. 33. & seq.* ubi sic ait. Petes. Quid si grande aliquod malum impendens non possit alia ratione impediri, nisi inebriando auctorem, qui in lud machinatur: utrum tunc licitum sit illum inebriare? v. g. aliqui meditantur proditionem oppidi in certam horam: vel impediunt, ne oppidum, quod est in rebellum hereticorum potestate, suo Principi condito tempore tradatur: nec supererit mihi villa facultas id aduertendi, nisi eos laute excipiendo & sopiendo per potum item captus à volentibus deducor ad tabernam, & spes est euadendi, si eos inebriauero. Respondeo hoc casu videri licitum prouocare ad æquales haustus, & alterum inebriare, hoc est potu confopire: id est que in secunda assertionem dixi, nisi iusta causa excuset. Probat, quia licitum est suadere, & inducere ad minus malum, ut impediatur maius, ut communitur Doctores tradunt: atqui hic nihil aliud fit. Ergo, &c.

3. Sed aduersus Lessium insurgit nouissimè Ioan. VVigers *de iust. & iur. tract. de temperantia, cap. 2. dub. 7. num. 11. & seqq.* Quia si mihi liceat virginem æquales haustus alterum inducere ad intemperantiam, & ebrietatem, ut non exequatur malum contra Rempublicam, quo machinabitur, videbitur & licere mihi ducere illum ad lupinar, & ad libidines concitare, ut voluptatibus carnis quasi absorptus non periciat malum grande quod meditabatur, si aliter non possum illud impedire. Confirmatur, quia sicuti fornicari est actus per se malus contra naturalem legem temperantiam, ita quoque scienter se inebriare: si igitur mihi liceat inducere modo dicto ad ebrietatem, ita ut malitia huius inductionis abstergetur, quia fit in ordine ad maius malum præcauendum; cur non similiter malitia inductionis ad fornicandum abstergetur, quia ex ordine ad eundem finem fit: aut si ista actio mea prior sit dicenda non habere rationem inductionis ad malum, sed tantum impeditionis mali maioris: quare non idem dicendum erit de actione altera posteriori quam vtrum aliquis admitteret in illo casu licitam nescio: mihi sane videretur illa doctrina valdè reprobanda. Ita VViggers.

4. Sed sententiam Lessij probabilem putat Auctor casuum Bononiensium, & absolutè illam docet Villalobos *in summa, tom. 2. tract. 60. diffinit. 6. numer. 9.* ubi sic ait. *Mas si succidiese se que alqueno quisiese hazer algun gran mal, el qual no se podria impedir, sino es embriagandole, seria licito brindarle uno que tinc buena cabeza, para embriagarle, como dize Lessio, y lo mismo dixè euando uniesesen à uno preso unos saltadores, que no se puede librar dellor sino es embriagandolos. La razón es, porque es licito persuadir, o induzir a menos mal, para evitar el mayor y esto es lo que a qui se haze, y no basta dezir, que non sunt faciendà mala, ut inde eueniant bona, porque el persuadir à otro el menor mal, aunque el otro lo entienda, para evitar en el mayor, no es hazer mal.* Ita ille: Vnde ego puto hanc sententiam probabilem esse, licet contrariam existimem probabiliorem.

RESOL. XXXVIII.

An si quis minaretur alicui mortem, nisi se vino oppleret, licitum sit se inebriare, modo scandalum absit?

Et an si quis ebrivus fiat, ut Tyranni, vel hostis sanitarum fugiat, peccet? Ex p. 6. tr. 3. & Milc. 2. Resolut. 44.

§. 1. **N**egatiuam sententiam tenet Ioan. VVigers *de iust. & iur. tract. de temperantia, cap. 2. dub. 6. num. 26. & seq.* Ex autoritate D. Augustini *serm. 231. de tempore*, ubi circa initium sic scribit. Qui enim alterum cogit, ut se plusquam opus est bibendo inebriet, minus malum ei erat, si carnem eius vulneraret gladio, quam animam eius necaret. Vbi manifestè supponit Augustinus illum, qui etiam coactus se inebriat, necare animam suam, atque adèd mortaliter peccare: & ne quis dicat Augustinum loqui tantum de illis, qui magis sua voluntate, quam ex coactione, aut vero metu mortis se inebriant, adiungenda sunt hic ea, quæ habet *serm. 232.* ubi calum quasi in terminis ponit, dum ita scribit. Etiam si ad hoc veniretur, ut ubi diceretur: aut bibas, aut morieris: melius erat ut caro tua sobria occideretur, quam per ebrietatem anima moreretur. Eandem sententiam D. Augull. sequitur Azorius *tom. 1. lib. 7. cap. 33. quæst. 5. sub finem*, dum sic scribit. Si quæras, an si quis ebrivus fiat, ut tyranni vel hostis læuitiam fugiat, peccet? Respondeo cum Caiet. 2. 2. *quæst. 150. artic. 2.* peccare; quia non sunt faciendà mala, ut eueniant bona.

2. Non definam tamen adnotare sententiæ affirmatiuæ adherere Lessium *lib. 4. cap. 3. dub. 4. num. 31.* quia id licitum est causa medicinæ ad pellendum, vel arcendum morbum: cur non etiam ad vitandam mortem ab alio intentatam? Respondet Caietanus quia non est medium per se ordinatum ad hoc, sicut ad illud: vnde ibi ille potus non censetur immoderatus; hic verò censetur. Sed hoc non satisfaciunt: nam licitum est ad vitandam mortem multa facere, quæ per se ad hoc non sunt ordinata, sed solum ex malitia alterius. Sic *suprà, lib. 2. cap. 9. dub. 14.* ostensum est, probabile esse licere sibi amputare manum, vel digitum iubente Tyranno ad mortem redimendam, & tamen hoc nullo modo per se est ad illud idoneum: & extra illud periculum est etiam grave peccatum. Secundò ob similem causam possum teiuinare plusquam valetudo ferat, aut ratio virtutis abstinentiæ extra illum casum, cur non similiter amplius bibere & comedere? Tertio possum velci fungis aut aliis rebus noxiis, bibere copiam vini eliquati, etiam cum periculo febris, possum haurire medicamentum valetudini noxium, & similia: quæ tamen extra illam necessitatem nullo modo essent licita: sicut ergo ista non sunt contra virtutem, quando sunt necessaria ad mortem vitandam, ita nec immoderatus potus contra virtutem erit: quia cum omnibus illis circumstantiis in ordine ad salutem corporis re vera immoderatus non est: sicut enim licitum est lædere sanitatem, & corporis integritatem ad vitandam mortem ex alterius malignitate impendentem; ita etiam licitum est lædere rationis usum ad breue tempus ob eandem causam: etsi enim dominium istorum non habeat, tamen habet custodiam in ordine ad bonum totius, ac proinde potest de illis disponere prout necessarium ad salutem totius: denique privatio rationis hic non est intenta, sed solum permissa, quam non tenetur cum tanto suo malo impedire. Hucusque Lessius, cui adde Villalobos